

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР
В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 26 квітня 2024 року

Одеса
«Фенікс»
2024

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 15.05.2024 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів** : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2024. – 1000 с.
ISBN 978-617-8430-05-4

У збірнику відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології в умовах повномасштабного військового вторгнення. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їх конституційному вимірі у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики. Відображено наукові напрацювання у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)»364»»20»(062.552)

Матеріали видано в авторській редакції

<i>Стоян Анна Василівна</i> ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ СТАНДАРТІВ ДОКАЗУВАННЯ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРОЦЕСІ	80
---	----

СЕКЦІЯ 2. АКТУАЛЬНІ ГРАНІ ЗАГАЛЬНОЇ ТЕОРІЇ ПРАВА ТА ДЕРЖАВИ

<i>Завальнюк Володимир Васильович</i> ВПЛИВ ЮРИДИЧНОЇ АНТРОПОЛОГІЇ НА СТАНОВЛЕННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ	83
<i>Мельничук Ольга Степанівна</i> СУЧАСНА ПРАВОВА ДОКТРИНА: ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ.	85
<i>Антошина Ірина Володимирівна, Завальнюк Ірина Володимирівна</i> ПРАВО ТА СУЧАСНЕ СУСПІЛЬСТВО ЯК ІНФОРМАЦІЙНЕ.	88
<i>Кобко-Одарій Вікторія Сергіївна</i> ТИПОЛОГІЯ ПРАВОВОГО МЕНТАЛІТЕТУ.	89
<i>Ковбасюк Степан Валерійович</i> РІЗНОВИДИ ІНСТИТУЦІЙНОГО АНАЛІЗУ В МЕТОДОЛОГІЇ ДЕРЖАВОЗНАВСТВА	92
<i>Кормич Анатолій Іванович</i> ДЕМОКРАТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТА ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ	94
<i>Кравченко Сергій Петрович</i> НАЦІОНАЛЬНА ПРАВОВА СИСТЕМА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ВИМІРИ.	96
<i>Личко Валерія Сергіївна</i> ТЕХНОЛОГІЇ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ ТА ВІДКРИТІ БАЗИ ДАНИХ ЯК РЕСУРСИ ПРАВНИЧОГО ДОСЛІДЖЕННЯ	99
<i>Рязанов Михайло Юрійович</i> СПАДКОЄМНІСТЬ І ПРАВОВА СПАДЩИНА: ЗВ'ЯЗОК У РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ	101
<i>Тищенко Юлія Валеріївна</i> ПРАВОВИЙ МІФ ЯК ФЕНОМЕН МЕДІАКУЛЬТУРИ	103
<i>Чувакова Ганна Михайлівна</i> АСПЕКТИ ТА КРИТЕРІЇ ДЕФЕКТНОСТІ ЮРИДИЧНИХ ФАКТІВ	106
<i>Іванчук Віра Євстафіївна</i> НАПРЯМКИ ВИКОРИСТАННЯ ПРАВОВОГО МОНИТОРИНГУ В СУЧАСНІЙ ДЕРЖАВІ	108
<i>Березневич Вікторія Олександрівна</i> МОДЕЛІ ДЕРЖАВНОГО СУВЕРЕНІТЕТУ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ	110
<i>Грунь Олександр В'ячеславович</i> СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ПРАВОВОГО РОЗВИТКУ	112
<i>Губніцька Валентина Віталіївна</i> ЕВОЛЮЦІЯ ДЕМОКРАТІЇ В УКРАЇНІ: ВІД НАРОДНИХ РУХІВ ДО СУЧАСНИХ ІНСТИТУТІВ	114
<i>Дараган Євген Олександрович</i> ДО ОКРЕМИХ АСПЕКТІВ КОДИФІКАЦІЇ	116
<i>Лисак Станіслав-Юрій Юрійович</i> ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ ТА США: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ	118
<i>Одарій Віктор Віталійович</i> НЕТИПОВЕ ЗАСТОСУВАННЯ ПРАВА В РОМАНО-ГЕРМАНСЬКІЙ ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ	121
<i>Слюсаренко Катерина Русланівна</i> ПРАВО БІОЕТИКИ ЯК НОВИЙ НАПРЯМОК СУЧАСНОЇ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ	123

СЕКЦІЯ 3. ІСТОРИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

<i>Аніщук Ніна Володимирівна</i> АВСТРИЙСЬКИЙ ЦИВІЛЬНИЙ КОДЕКС 1797 Р.: ГЕНДЕРНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ	126
<i>Горяга Оксана Вікторівна</i> ЩОДО ПИТАННЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА ПРАВОВОГО СТАТУСУ «ЗНАТНОГО (ЗНАЧНОГО) ВІЙСЬКОВОГО ТОВАРИСТВА»	128
<i>Єфремова Наталя Володимирівна</i> ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ У ПОЛЬЩІ ТА В РЕЧІ ПОСПОЛИТІЙ.	129
<i>Корнієнко Ірина Валеріївна</i> СТАНОВЛЕННЯ ІСТОРИЧНОЇ НАУКИ В УКРАЇНІ У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ СТОЛІТТЯ.	132
<i>Шершенкова Вікторія Анатоліївна</i> ВІЙСЬКОВА ОРГАНІЗАЦІЯ В КИЇВСЬКІЙ РУСІ	135
<i>Войцехівська Дарина Юріївна</i> ДЕРЖАВНО-КОНФЕСІЙНА ПОЛІТИКА РОСІЙСЬКОГО ЦАРАТУ ЩОДО КАТОЛИЦЬКИХ ГРОМАД ПІВДНЯ УКРАЇНИ НАПРИКІНЦІ ХVІІІ – ХІХ СТ.	137

тенції і підвідомчості, істотне порушення процесуальних норм, неправильна оцінка фактичних обставин справи, неправильне застосування закону, порушення встановленої законом форми правозастосовного акту тощо. Що в свою чергу призводить до неправильності правозастосування і як наслідок порушенні прав та законних інтересів громадян.

Вірно вказує науковець П. В. Куфтирєв, що «суб'єкти правозастосовної діяльності мислять не лише формами усього людства чи конкретних соціальних груп, які розробили специфічний стиль мислення в ході нескінченного ряду реакцій на типові ситуації, що характеризують загальну для них позицію, але й створюють власні індивідуальні форми мислення, що відповідають їхньому неповторному соціальному досвіду» [4, с.10].

Тому нетипове правозастосування вимагає особливої уваги і високого професіоналізму від правозастосовця. При встановленні прогальної ситуації необхідно звернутися до наявних офіційних та неофіційних інтерпретацій (роз'яснень) права. За відсутності офіційного роз'яснення, яке могло б допомогти в подоланні прогалини у праві, правозастосовець має самостійно використовувати аналогію, переходячи від першого варіанту до другого, а потім до третього (аналогії права).

Ми дійшли висновку, що в юридичній літературі науковці приділяють недостатню увагу для висвітлення нетипового правозастосування в романо-германській правовій системі і воно недостатньо вивчене. Встановлено, що нетипове правозастосування виникає із появою незвичних ситуацій у суспільстві або через прогалини, колізії в праві тощо. Розробка теоретичних та правових засад нетипової правозастосовної діяльності в сучасних умовах має значну цінність як з теоретичної, так і з практичної точки зору. Її результати можуть слугувати основою для вдосконалення правової системи України.

Список використаних джерел

1. Мінченко О. В. Особливості здійснення юридичної діяльності в умовах романо-германської правової сім'ї: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2009. 218 с.
2. Шишкін В. І. Судові системи країн світу: навч. посіб. У 3 кн. Кн. 2. Київ: Юрінком Інтер, 2001. 335 с.
3. Крестовська Н. М., Матвеева Л. Г. Теорія права та держави. Практикум. Тести: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2015. 584 с.
4. Куфтирєв П. В. Джерела суддівського розсуду: теоретико-правовий аспект. *Юридична Україна*. 2005. № 10. С. 8–14.

Ключові слова: правозастосування, юридична діяльність, нетипове застосування права, правовий розсуд, прогалини в праві.

Keywords: law enforcement, legal activity, atypical application of law, legal discretion, gaps in law.

Слюсаренко Катерина Русланівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри загальної теорії права та держави*

ПРАВО БІОЕТИКИ ЯК НОВИЙ НАПРЯМОК СУЧАСНОЇ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ

Біоетика як складова етичного напрямку є новизною, та виникла в результаті науково-технічного прогресу другої половини ХХ століття, вплинувши при цьому на такі сфери в суспільстві, як економіка, політика, соціальна та правова сфери. Поступово інтегруючись у міждержавні відносини, біоетика вийшла на рівень міжнародно-правових відносин, зайнявши своє місце в них, не лише у вигляді сукупності етичних норм, а й у вигляді правових положень.

Наразі до пріоритетних напрямів провадження державної політики відносять проведення фундаментальних медичних досліджень та запровадження новітніх біотехнологій. Інноваційні технології в сфері біомедицини потребують збільшення інтенсивності з боку етичного регулювання для збереження здоров'я та нормальної життєдіяльності людини.

З метою належного висвітлення проблемних аспектів у сфері права біоетики, як нового напрямку сучасної юриспруденції, варто звернути увагу на те, що наша держава розпочала формування такої ідеологічної доктрини, яка ґрунтується на принципах громадського суспільства з урахуванням концептуальної зміни поглядів на природу людини. Зокрема, до українських науковців, які формують національну доктрину біоетики слід віднести: І. Бойка, В. Грищенка, Р. Ю. Гревцову, В. Ф. Дахна, В. М. Запорожана, Д. В. Карамішева, О. С. Мусія, С. В. Пустовіта, І. Я. Сенюта, С. Г. Стеценка.

В цілому, біоетика направлена на охоплення та вирішення моральних проблем, які виникають під час різноманітних досліджень, із біологічних та медичних наук. Спочатку свого існування біоетика ввібрала в себе окрім медичних, й політико-правові аспекти. Виходячи з цього вона має широкий вплив на всі можливі форми суспільних відносин. Різноманітні за своїм проявом трактування біоетики здатні спричинити помилкове розуміння її значущості та сфери впливу. Через що й виникають непорозуміння у момент використання спеціальних термінів, таких як «закони біоетики», «право біоетики», «біоправо».

Як засвідчує практика, етичні та правові норми, хоч і належать до різних нормативних систем, але все одно тісно переплітаються між собою. Мета етичних норм полягає у співвідношенні окремих людських вчинків з мораллю. В той самий час, як метою закону визначено врегульовувати суспільні відносини згідно з принципами рівності та справедливості, та у відповідності до гарантій захисту прав людини, враховуючи інтереси суспільства. Якщо норми закону опосередковано впливають на моральні засади суспільних відносин, то норми моралі наділені прямим впливом на суспільну свідомість.

Основний сенс біоетики полягає в підтримці належного балансу між етикою та правом. Розвиток та історичну еволюцію біоетики можна прослідкувати у такій логічній послідовності: етика – біоетика – біоетика в праві – біоправо. Іншими словами, вивчення проблем етики життя знайшло своє відображення в біоетиці, під дією якої сформувався окремий напрям біоетичного права – біоправо, яке продовжує розвиватися на підставі тісного взаємозв'язку етики та права. Тобто, саме неперервний розвиток біоетики в праві спричинив розквіт такого напрямку сучасної юриспруденції, як біоправо.

Діяльність держави, в першу чергу, спрямована на забезпечення дотримання усіх установлених прав й свобод людини. Тому досить зрозумілим видається те, що всі правові аксіоми покликані забезпечувати індивідуальні права і громадянські свободи [1]. З цієї ж правової норми випливає, що для людини саме визнання її життя як «найвищої соціальної цінності» є беззаперечно важливішим, за звичайну наявність прав та свобод. Саме на засадах визнання життя людини як основоположної цінності і базується досліджувана галузь.

Призначення біоправа, як галузі права нового покоління, полягає у здійсненні опору глобальній загрозі людству, яка пов'язана насамперед з появою тенденцій до масової, масштабної зміни природи людини, а також її унікальних природних якостей, через використання досягнень біотехнології. Звідси випливає, що об'єктом регулювання і, відповідно, захисту, який здійснюється даною галуззю права, є не лише людина, її фізичне та духовне здоров'я загалом, а й людство, нинішні та майбутні покоління. В свою чергу, людина, людство виступають одночасно об'єктами та суб'єктами біоправа, в чому і полягає унікальність даної галузі.

Важливим принципом права біоетики, що знайшов своє закріплення майже у всіх міжнародно-правових документах, є принцип пріоритету інтересів однієї людини над інтересами суспільства [2]. Слід наголосити на тому, що даний принцип перейшов до права біоетики з інших галузей права. До прикладу, така галузь, як сфера захисту прав людини окреслює даний принцип як основоположний. Беручи до уваги особливості предмету права біоетики, наве-

дений принцип знаходить своє логічне продовження в принципі недоторканості біологічної цілісності людини. До його змісту відносять недоторканість тілесної цілісності людини, недоторканість генетичного матеріалу людини, а також її ментальної цілісності [3].

Інтегрований характер біоправа проявляється в тісному поєднанні публічних і приватних інтересів, причому публічне значення правових норм явно переважає. Ще однією суттєвою особливістю біоправа як галузі права нового покоління є те, що воно забезпечує виконання такої державної функції, як біологічна функція. Її мета полягає у біозахисті людини за допомогою розробки медичних, біологічних, соціальних, інших правових та морально-етичних можливостей з одного боку, та кордонів з іншого, під час задоволення людиною власних потреб у момент використання досягнень біотехнології.

Біоправо, охоплюючи сукупність норм, що відповідають за регулювання відносини у сфері досліджень біоетики, торкається досить складних і делікатних питань, таких як евтаназія, аборт, застосування допоміжних репродуктивних технологій, генетична інженерія, трансплантація. З огляду на те, що неможливо розглядати всі вище зазначені питання тільки на підставі юридичних нормативних актів, то на сьогоднішній день постає необхідність формування біоюридичної складової біоетики. З виробленням такої позицій слід чітко окреслити роль людини у суспільстві та переосмислити саме поняття життя та його абсолютної цінності [4, с. 34].

Таким чином, можна зробити висновок, що якщо ще декілька років назад біоправо лише окреслювало загальні контури своєї появи, то сьогодні його вже можна віднести до групи галузей права нового покоління, що інтенсивно набирає обертів для розвитку. Як можна побачити, у рамках цієї галузі права вже виокремилися суб'єкти, об'єкти та навіть проглядаються інститути права, які в подальшому будуть забезпечуватися нормативною базою та відповідними механізмами реалізації. Найближчим часом біоправо сформується як глобальна інтегрована галузь права, що одночасно охопить норми міжнародного та національного права. Усі зусилля даної галузі будуть спрямовані на попередження необґрунтованого втручанням в природу людини, адже наслідки таких втручань уже сьогодні створюють загрозу фізичному та психологічному здоров'ю людини та здатні завдати непоправимої шкоди духовним, соціальним та морально-етичним засадам людини, сім'ї та суспільства в цілому.

Список використаних джерел

1. Козодаєв С. П., Бисага Ю. М., Белов Д. М., Громовчук М. В. Захист конституційних прав і свобод людини у процесі проведення біомедичних досліджень : монографія. Ужгород, 2018. 203 с.
2. Кашинцева О. Ю. Правове регулювання біоетичних проблем в громадському суспільстві. *Вісник Академії адвокатури України*. 2006. № 1. (5). С. 60–61.
3. Кашинцева О. Ю. Наріжні проблеми захисту прав людини в сфері біології та медицині. *Право України*. 2009. № 4. С. 12–14.
4. Запорожан В. М., Аряєв М. Л. Біоетика та біобезпека : підручник. Київ : Здоров'я, 2013. 456 с.

Ключові слова: право біоетики, сучасна юриспруденція, нові напрямки юриспруденції, медичне право, нові галузі права

Keywords: bioetic law, contemporary jurisprudence, new areas of jurisprudence, medical law, new branches of law